

Edmond BONTINCK

(1909-1996)

Edmond, Maurice, Plutarque Bontinck werd geboren te Antwerpen op 19 april 1909. Hij huwde op 22 maart 1939 met Louise, Léopoldine, Osmane Wasteels. Het echtpaar had geen kinderen. E. Bontinck overleed te Gentbrugge in 1996.

Opleiding:

E. Bontinck volgde het lager onderwijs tijdens Wereldoorlog I in Frankrijk (École communale, rue de l'Observatoire, 5 in Le Havre) waar ook de Belgische regering tijdens de oorlog verbleef. Het middelbaar onderwijs startte hij in de Rijksmiddelbare School te Antwerpen, om dan de tweede cyclus te volgen aan het Koninklijk Atheneum in dezelfde stad. Hij behaalde in 1932 zijn diploma voor het middelbaar onderwijs voor de Middenjury. Edmond Bontinck schreef zich aan de Universiteit Gent in tijdens het academiejaar 1932-1933. Hij verbleef te Gent in de Frère Orbanlaan, 70. Hij studeerde in het academiejaar 1936-1937 af tijdens de eerste zitting als licentiaat scheikunde met grote onderscheiding. Het volgende academiejaar behaalde hij met grote onderscheiding het aggregaat voor het Middelbaar Onderwijs. Vanaf 1937 werd Bontinck eveneens leraar aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent.

Op 1 oktober 1938 werd hij aangesteld als eerst aanwezig assistent in het Laboratorium voor Warenkunde en Nijverheidstechnologie, verbonden aan de Hogere Handelsschool, verbonden aan de Faculteit Rechten van de Rijksuniversiteit Gent in het laboratorium van professor A.J.J. Van de Velde (1871-1955), die zelf deel uitmaakte van de Faculteit Geneeskunde. Dit mandaat werd verschillende keren verlengd tot op 30 september 1946. In september 1939 vervulde hij zijn militaire dienst. Na het emeritaat van professor Van de Velde werd Bontinck voor het jaar 1945 suppleant voor de cursus Warenkunde. Zijn scheikundig onderzoek voerde Bontinck uit in het laboratorium voor Analytisch Scheikunde aan de Rijksuniversiteit te Gent onder de leiding van Jan Baptist Gillis (1893-1978). Bontinck verdedigde zijn proefschrift voor het behalen van het diploma van doctor in de Wetenschappen (Groep Scheikundige Wetenschappen) tijdens een bijzondere Faculteitszitting van de Faculteit Wetenschappen op woensdag 23 april 1941 in de zaal van de Academieraad. De titel van zijn proefschrift was: "**Microchemische analysemethoden bij het**

onderzoek van Muurschilderingen" (met toepassing op enige muurschilderingen uit het Vlaamse Land). De bijstelling handelde over "Het schildertechnisch argument door E. Renders om de echtheid van het kwatrijn, dat op het raam van het Lam Gods te Gent staat, - en het bestaan van Huibrecht van Eyck- in twijfel te trekken, houdt geen stand na de microchemische analyse van het veel omstreden opschrift" (Zie E. Renders, Hubert van Eyck, Personnage de légende, Bruxelles, 1933, p. 46). De juryleden waren de professoren J. B. Gillis, Aug. Desmet, R. Goubau, F. De Block, A. Hacquaert, W. De Keyser en A. Rutgers. De decaan was J. Delaere en de secretaris A. Cerulus. Bontinck behaalde het diploma met grote onderscheiding. Het moet onderlijnd te worden dat E. Bontinck de eerste Scheikundige was in België die over een kunsthistorisch onderwerp doctoreerde.

Onderzoek:

Al op 17 oktober 1938 bood Bontinck een publicatie aan het Internationaal gerenommeerde Duitstalige wetenschappelijk tijdschrift "Microchimica Acta". De titel was "*Gemäldeuntersuchung. Die Hepar-Probe bei der Analyse von natürlichen und künstlichem Ultramarin und anderen schwefelhaltigen Farbstoffen*". Het onderzoek was uitgevoerd in het Laboratorium voor Analytische Chemie van de Universiteit te Gent, België onder de leiding van Prof. dr. J. Gillis. Het artikel werd gepubliceerd in 1939 (volume 26, pp. 182-187) en betrof een methode om lapis lazuli en ultramarine in oude schilderijen te onderscheiden. Op de vergadering van 9 november 1940 bood J. Gillis, lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten van België, het doctoraatswerk van E. Bontinck aan voor opname in de Mededelingen van de Klasse der Wetenschappen, getiteld: "*Microchemische analyse der Muurschilderingen van de St. Baafsabdij te Gent (± 1175)*". Dit werd gepubliceerd in 1940, n° 13, vol. 2, pp.3-12. Men kan zich afvragen waarom E. Bontinck zich interesseerde voor microchemisch onderzoek van kunstwerken en waarom hij deze specifieke analytische techniek gebruikte? In zijn memoriam staat dat "*schilderen*" voor E. Bontinck zijn "*tweede natuur*" was. Hij zou graag kunstschilder zijn geworden, maar dat mocht hij niet van zijn ouders. Naast het schilderen was hij ook knap in het restaureren van schilderijen. De techniek, de microchemische analyse, was een gevolg van het feit dat Fritz Feigl (1891-1971), een joodse chemicus die werkzaam was in Oostenrijk, bij de opkomst van het Nazi-regime naar België vluchtte, waar hij al contacten had met de firma Gevaert, en hij aan de Universiteit Gent als onderzoeker werkte van 1938-1940. Feigl was de specialist van "de spot testen", d.w.z. van de

microsporenanalyse in kleine hoeveelheden vloeistof. Hiermee volgde hij Fritz Pregl (1869-1930) op. Pregl had de microanalyse van organische stoffen op punt gesteld en hij bekwam hiervoor in 1923 de Nobelprijs voor de Scheikunde. De invloed van Feigl werkte door in het onderzoek van J. Gillis en zijn opvolger J. Hoste. In zijn doctoraat verwees Bontinck regelmatig naar het onderzoek van Feigl.

Activiteiten in de Vlaamse Chemische Vereniging

E. Bontinck was in 1939 bij de oprichting van de Vlaamse Chemische Vereniging (VCV) een der eerste leden. Op 10 januari 1940 gaf hij in de sectie van de algemene scheikunde van Gentse VCV-afdeling een lezing over "*Het scheikundig onderzoek van schilderijen*". In 1942 publiceerde Bontinck in de Gentse Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis (deel III, pp. 37-48) een interessant artikel over "*Van Chemische tot microchemische analyse in dienst van de geschiedenis der schilderkunst*".

In 1943 schreef de voorzitter van de VCV, Apr. A. Stassens, opvolger van J. Gillis, in het editoriaal van de mededelingen van de VCV (nr.6, pp. 247-248), dat er een nieuwe commissie zou opgestart worden betreffende "*Wetenschappen en Kunstproblemen*". Geïnteresseerden konden zich opgeven bij dr. E. Bontinck, assistent aan de Rijksuniversiteit te Gent ofwel bij dr. Paul Coremans (1908-1965), directeur van de Laboratoria gehecht aan het Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis te Brussel. In de Mededelingen van de VCV, nr. 8, in 1944 publiceerden zij samen (Bontinck en Coremans) het eerste artikel over "*Onderzoek van Schilderijen*". De auteurs hadden het plan opgevat om een reeks van publicaties over dit onderwerp te publiceren. Helaas bleef het bij dit ene artikel. Een verdere samenwerking van beide specialisten zou zeer belangrijk geweest zijn om meer interesse op te wekken bij de Vlaamse Chemische Gemeenschap. Het bleef echter bij deze nochtans zeer interessante inleiding.

Gedurende de periode 1938 tot 1945 zijn we op de hoogte van het feit dat E. Bontinck 15 publicaties en 8 boeken publiceerde. Zo publiceerde hij in 1943 een tweede druk van zijn brochure "*Physica en Schilderkunst*, in de BASIS- REEKS (Bibliotheek voor Wetenschappelijke en Actuele Vraagstukken, nr.14). Dit was een soort inleiding tot de studie van fysische verschijnselen toegepast op schilderkunst en schildertechniek, met talrijke reproducties van schilderijen. Later bleef dit onderwerp hem boeien. Zo publiceerde hij in 1952 bij de uitgever A.H. Reekmans te Leuven "*Traité de Peinture à l'huile à l'usage de l'artiste*" (163 blz.).

Activiteiten in het Middelbaar Onderwijs

In 1945 werd E. Bontinck aangesteld als leraar in het opleidingscollege van het Rijk voor Leraars te Gent. Vanaf dat ogenblik publiceerde hij enkele uitstekende leerboeken over de algemene en de anorganische scheikunde (waarvan sommige met J. Janssens en J. Van de Weerd). Na zijn pensioen schreef hij in 1979 nog een beknopt boek (samen met J. Van de Weerd) over het gebruik van de organische chemische nomenclatuur voor het Vrij Secundair Onderwijs. Hij werd algemeen beschouwd als een uitstekend en competente leraar. Hij kreeg het aanbod om Inspecteur van het scheikundig onderwijs te worden, wat hij weigerde.

Bronnen:

Archief: Universiteit Gent, 4H2_01915, P/V1, 4A4_2, 4A4_3 en
6C1_1_007;

Mededelingen van de VCV;

"In Memoriam E. Bontinck", VELEWE, 40, 1996, p.8.

Hendrik Deelstra

Universiteit Antwerpen